

Suriyeli Sığınmacılar Krizi ve Türkiye

Birol Ertan*

Suriyeli sığınmacıların büyük kısmının barındığı Türkiye’de sığınmacılar açısından durumun ne olduğu ve AB ülkelerine yönelen sığınmacı göçünün nasıl kontrol edilebileceği gibi sorularının yanıtları, bugün merak edilen en önemli konuların başında gelmektedir.

Son yıllarda Ortadoğu başta olmak üzere dünyada yaşanan siyasal istikrarsızlıklar, bazı ülkelerde yoğunlaşan iç karışıklıklar ve silahlı çatışmalar, bölgenin uluslararası toplumun önemli bir gündem maddesi olmasına neden olmuştur. Afganistan ve Irak’ta yaşanan savaş sonrasında Arap Baharı ismi verilen ve bütün Ortadoğu’yu etkileyen gelişmeler sonucunda çok sayıda ülkede siyasi istikrarsızlıklar ve iktidar değişiklikleri yaşandı. Libya başta olmak üzere Mısır, Tunus ve beraberinde diğer bölge ülkelerinde yaşanan istikrarsızlıklar, bazı ülkelerde iç savaş yaşanmasına neden olmuş ve dışardan müdahale edilen sıcak çatışmalara zemin hazırlamıştır. Bu ülkelerden birisi olan Libya’da halen istikrarsızlık ve çatışmalar devam ederken, Suriye’deki iç savaş ortamı, Rusya ve İran gibi dışardan ülkelerin müdahil olmasıyla çok daha ciddi bir boyutta bir soruna dönüşmüştür.

Suriye’de yaşanan iç savaş ortamında ülke nüfusunun 7 milyondan fazlasının yer değiştirmek durumunda kalması ve bu yer değiştirmelerde 3 milyondan fazla insanın komşu ülkelere sığınmacı olmasıyla Suriye sorunu, bir bölge sorunu haline gelmiştir. Sığınmacıların büyük

kısımının Türkiye’de bulunmasına karşın, bir kısmının kara ve deniz yolları aracılığıyla başta Yunanistan olmak üzere Türkiye’ye komşu ülkelere sığınmaları sonucunda Suriye’deki iç savaş, Avrupa Birliği ülkelerini de sıcak biçimde etkilemeye başlamıştır. Suriye iç savaşına İran ve Rusya’nın müdahil olması, Türkiye’nin ister istemez komşu ülkede yaşanan gelişmelere kayıtsız kalamaması, ABD ve AB ülkelerinin de konuya müdahil olmasıyla Suriye’deki kaos ortamı, uluslararası toplumun en önemli konularından birisi haline gelmiştir.

Suriye’deki iç karışıklığın terör örgütleri yoluyla Türkiye ve Fransa gibi Avrupa ülkelerine de sıçraması, Suriye’nin çok bilinmeyenli bir denklem haline gelmesine neden olmuştur. Bugün Suriye’de muhalif güçler sadece Esad iktidarıyla savaşmamakta, yer yer kendi aralarında savaşarak ülkenin bir kan gölüne dönmesine neden olmaktadır. Bu süreçte milyonlarca insanın komşu ülkelere sığınması ve bu sığınmacıların bir kısmının AB ülkelerine yönelmesi sonucunda konuya Avrupa Birliği ve Akdeniz’de sığınmacı krizinin aşılması kapsamında NATO da taraf olmuştur. Suriyeli sığınmacıların büyük kısmının barındığı Türkiye’de sığınmacılar açısından durumun ne olduğu ve AB ülkelerine yönelen sığınmacı göçünün nasıl kontrol edilebileceği sorularının yanıtları, bugün merak edilen en önemli konuların başındadır.

*Doç.Dr.
Hacettepe
Üniversitesi
Geçici Öğretim
Üyesi, ANAR
Danışmanı

Türkiye ve Göçler

Türkiye, göç olgusu konusunda daha çok göç alan bir ülke olarak görülmesine karşın, göç olaylarında geçiş ülkesi olması bakımından da çok sayıda sorunu aynı anda yaşamaktadır. Suriye'deki iç savaş ortamı göstermiştir ki, Jeo-politik açıdan önemli olan kritik coğrafyası nedeniyle ileride de bu sorunları yaşamaya devam edecektir. Türkiye'nin göç politikası belirlenirken, ülkenin yalnızca göç alan ve veren bir ülke olarak görülmeyip aynı zamanda göç geçişlerinin yaşandığı bir ülke olarak değerlendirilerek önlemlerin bu gerçeğe alınması ve politikaların buna göre belirlenmesi, stratejik açıdan çok önemli bir noktadır.

Türkiye'de Göçler konusu 2 alt kategoride ele alınmak zorundadır.

1. İç Göçler
2. Dış Göçler

İç göçler, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine bağımlı olarak yıllar içinde değişiklik göstermekle birlikte, genellikle kırsal kesimden kent merkezlerine ve özellikle büyük kentlere yönelen göç hareketleri biçiminde olmuştur. Bu durum, ülkemizde dengeli gelişme ve sağlıklı kentleşme politikaları üzerinde olumsuz etkilerde bulunmaya devam etmektedir. Uzun yıllar bu iç göç sorunlarıyla başa çıkmaya çalışan Türkiye'nin komşu ülkelerde yaşanan dış göç ya da sığınmacılar sorunuyla da baş başa kalması, ülkenin enerjisinin ve kaynaklarının bu alanlara da ayrılmasını zorunlu hale getirmiştir. Ne var ki, gelişme aşamasındaki Türkiye gibi bir ülke için milyonlarca insanın gerilerinde her şeylerini bırakarak ülke sınırlarından içeri girmeleri karşısında beklenmeyen sorunlar ve aksaklıklar yaşanması da kaçınılmazdır. Türkiye'nin son yıllarda en ciddi sorunlarından birisi ise komşu ülkelerimizde yaşanan istikrarsızlıklar ve çatışmalar nedeniyle çok sayıda insanın sığınmacı olarak ülkemize gelmiş bulunmasıyla il-

gilidir. Ülkemize 1923 - 1989 yılları arasında çoğu Balkan ülkelerinden olmak üzere 2 milyondan fazla insanın dış göçü olmuştur. Bu sayı nüfusumuzun % 5'ini oluşturur. 2000 Nüfus sayımı ve TÜİK verilerine göre¹ Türkiye'de 235 binden az (234. 111) göçmen bulunuyordu. Bugün ne kadar olduğunu sayı olarak bile tam olarak bilmiyoruz öyle ki; değişik rakamlar arasında yüzbinler oynuyor. Bu konuda göçmenlerin ikamet ve diğer hizmetlerinin sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi ve göçmenlerin kontrol altında tutulabilmesi için göçmenlerle ilgili kayıtların net biçimde tutulması ve ülkede hangi adreste ikamet ettiklerinin belirlenmesi çok önemlidir.

Körfez Krizi, Irak Savaşı ve sonrasında Suriye iç savaşı ile birlikte Türkiye'ye çok büyük bir dış göç hareketi gerçekleşmiştir. Bugün için ülkemizdeki Suriyeli göçmen sayısı 2 milyonu geçmiştir. Bu sayının 2,5 milyonun üstünde olduğu tahmin edilmektedir. Her geçen gün yeni sığınmacılar gelmekte, bir kısmı da kaçak yollarla ülkeyi terk etmektedir. Bu nedenle, kesin bir sayı verilmesi mümkün değildir.

Suriyeli Sığınmacılar Krizi

Suriyeli sığınmacılar krizi, Türkiye'nin tarihi boyunca yaşadığı üç önemli dış göç hareketinin en önemlisidir. Birinci önemli olay, I. Dünya Savaşı ile başlayan ve çoğunluğu Bakanlardaki Türklerin oluşturduğu göç hareketi olmuştur. Bu göç hareketleri ilk başlarda güçlükler yaratsa da zaman içinde bu göçmenler Türk toplumu içinde uyumlu bir yaşam olanağı bulmuşlardır. Bugün bu göçmenlerin ülkede göçmen statüsü bile kalmamıştır. İkinci göç dalgası, Körfez Harekatı ve Irak'a ABD müdahalesi ile gerçekleşmiştir. Bu süreçte çok sayıda Iraklı göçmen ya da sığınmacı, ülkemize sınırlardan geçmiş, sınıra yakın bölgelerde kurulan barınma merkezlerinde misafir edilmiş-

lerdir.

Üçüncü ve en önemli göç dalgası ise bugün yaşadığımız Suriye krizi ile ilgilidir. Ülkemizde bugün 2 milyondan fazla (yaklaşık 2,5 milyonun üstünde diye tahmin edilmektedir) Suriyeli sığınmacı, bir kısmı geçici barınma merkezlerinde, büyük kısmı da ülkenin değişik kentlerinde sığınmacı olarak yaşamlarını sürdürmektedirler.

Suriyeli sığınmacılar konusunda çalışmalar yürüten yetkili birim olan AFAD resmi verilerine göre, Suriye’de iç karışıklıklar başlamadan önce 20 milyon civarında bir nüfusa sahip olan Suriye’de bugün yaklaşık 12,2 milyon kişi acil insani yardıma ihtiyacı duymaktadır. Bu süreçte yaklaşık 7.65 milyon Suriyeli evini terk etmek zorunda kalmış, 3 milyonu aşkın Suriyeli de kurtuluşu

komşu ülkelere sığınmakta bulmuştur. Türkiye, 2 milyondan fazla Suriyeli sığınmacıyı misafir etmektedir. Suriyeli misafirlerimizin 260 bini, AFAD’ın 10 ilde yönettiği 25 barınma merkezinde yaşamaktadır.²

Ocak 2016 itibariyle yaklaşık 280,000 sığınmacıyı on ilde kurduğumuz 25 geçici barınma merkezinde ağırlamaktadır. Bu konudaki rakamlar aşağıdadır:

Geçici Barınma Merkezlerinde bulunan sığınmacıların 2016 yılı güncellenmiş rakamlarına baktığımızda, 10 ilde, 25 barınma merkezinde (48 bin üstünde bölme ve çadır ile 11.800 üstünde konteyner) 270 bine yakın Suriyeli sığınmacı yanında, 10 binden fazla Iraklı sığınmacı yaşamaktadır. Ülkede 2 milyon üstünde (2,5 milyona yakın olduğu tahmin edilmektedir) Suriyeli sığınmacı mevcutken, bunların

İL	GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ	BARINMA TİPİ	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
HATAY	Altınözü 1 Çadırkenti	263 bölme	1.351 Suriyeli	18.258
	Altınözü 2 Çadırkenti	622 çadır	3.077 Suriyeli	
	Yayladağı 1 Çadırkenti	236 çadır	2.761 Suriyeli	
	Yayladağı 2 Çadırkenti	310 bölme	3.292 Suriyeli	
	Apaydın Konteynerkenti	1.181 konteyner	5.193 Suriyeli	
	Güveççi Çadırkenti	1.000 çadır	2.584 Suriyeli	
GAZİANTEP	İslahiye 1 Çadırkenti	1.898 çadır	8.230 Suriyeli	50.064
	İslahiye 2 Çadırkenti	2.364 bölme	10.204 Suriyeli	
	Karkamış Çadırkenti	1.686 çadır	8.906 Iraklı	
	Nizip 1 Çadırkenti	1.858 çadır	7.249 Suriyeli	
	Nizip 2 Konteynerkenti	938 konteyner	10.549 Suriyeli	
ŞANLIURFA	Ceylanpınar Çadırkenti	4.771 çadır	4.926 Suriyeli	111.268
	Akçakale Çadırkenti	5.000 çadır	21.727 Suriyeli	
	Harran Konteynerkenti	2.000 konteyner	29.891 Suriyeli	
	Viranşehir Çadırkenti	4.100 çadır	13.907 Suriyeli	
	Suruç Çadırkenti	7.000 çadır	18.068 Suriyeli	
KİLİS	Öncüpınar Konteynerkenti	2.063 konteyner	27.675 Suriyeli	33.538
	Elbeyli Beşinye Konteynerkenti	3.592 konteyner	10.401 Suriyeli	
MARDİN	Midyat Çadırkenti	1.300 çadır	3.032 Suriyeli	13.057
	Nusaybin Çadırkenti	3.270 bölme	1.055 Iraklı	
	Derik Çadırkenti	2.100 bölme	0	
KAHRAMANMARAŞ	Merkez Çadırkenti	2.100 bölme	8.970 Suriyeli	18.357
OSMANİYE	Cevdetiye Çadırkenti	3.684 çadır	18.357 Suriyeli	9.537
ADİYAMAN	Merkez Çadırkenti	2.012 çadır	9.537 Suriyeli	10.076
ADANA	Sarıçam Çadırkenti	2.260 çadır	10.076 Suriyeli	10.639
MALATYA	Beydağı Konteynerkenti	2.162 çadır	10.639 Suriyeli	7.987
		2.083 konteyner	7.987 Suriyeli	

Kaynak : <https://www.afad.gov.tr/TCerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=848>

sadece 270 bininin barınma merkezlerinde bulunması, kontrol edilemeyen bir sığınmacı nüfusun bulunduğunu göstermektedir. Bu durum da Suriyeli sığınmacıların kaçak yollarla ülkeden ayrılıp Avrupa ülkelerine sığınmaları konusundaki kontrolü olanaksız hale getirmektedir. Sayıları 2 milyonu geçen ve 3 milyona doğru ilerleyen Suriyeli sığınmacılar, yalnızca ülke içinde bir sorun oluşturmakla kalmıyor, Avrupa Birliği ülkeleriyle sorunlar yaşanmasına da neden olmaktadır. Bu nedenle, Türkiye ile AB arasında görüşmeler yürütülmekte, Suriyeli sığınmacıların Türkiye içinde sağlıklı biçimde tutulabilmeleri için AB'nin 3 milyar Euro civarında yardımı ve diğer konular görüşülmektedir.

AFAD verilerine göre, bugüne kadar Türkiye, ülkemize sığınan Suriye vatandaşları için uluslararası standartlara göre 8 milyar ABD dolarını aşkın tutarında bir kaynak kullanmıştır. Türkiye'nin bu olağanüstü çabalarına karşın, uluslararası camia ülkemizde bulunan Suriyeliler için yalnızca 455 milyon ABD doları katkıda bulunmuştur (<https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&Iceri->

kID=747).

Suriyeli sığınmacılar konusundaki AB ve Türkiye görüşmeleri ve anlaşması ile Suriyeli sığınmacıların yaşam koşullarının düzeltilmesinde daha ileri adımların atılması beklenmektedir.

Dış Göç ve Sığınmacı Sorunları ve Çözümü

Tarihi boyunca büyük dış göç olayları yaşamış ve milyonlarca insanı sığınmacı olarak ülke topraklarında misafir etmiş olan Türkiye'nin dış göç ve sığınmacı politikası ile bu konudaki deneyimlerinin gelişmiş olmasına rağmen, yüzbinlerce insanın ülkeye bir anda göç etmesi, birçok sorunu da beraberinde getirmiştir.

Dış Göçlerin yarattığı sorunlar çok boyutlu olmakla birlikte, Kısa ve Uzun dönemde yaşanan ve yaşanacak başlıca sorun başlıkları şöyledir :

Kısa Dönemli Dış Göçten Kaynaklı Sorunları

1. Sınırların korunması
2. Göçmenlerin barınma sorunu
3. Göçmenlerin sağlık, eğitim ve diğer

- hizmetlerinin karşılanması
4. Göçmenlerin başka ülkelerine geçişlerinden kaynaklı yaşanan sorunlar
 5. Göçmenlerin ikamet statüleri ve göç yönetimi
 6. Göçmenlerin diğer ihtiyaçlarının karşılanması
 7. Diğer sorunlar

Uzun Dönemli Dış Göçten Kaynaklı Sorunlar

1. Göçmenlerin yaşadıkları bölgelerdeki uyum sorunları
2. Göçmenlerden kaynaklı güvenlik sorunları
3. Göçmenlerin gelecekleriyle ilgili politikaların oluşturulamaması
4. Göç politikasının AB mevzuatı ile uyumu
5. Mafyalaşma gibi uzun dönemde orta-

- ya çıkacak sonuçlar
6. Diğer sorunlar

Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu dış göç ve sığınmacı krizinin çözümü için acil olarak yaşama geçirilmesi gereken politikalar ise şöylece sıralanabilir:

1. Göç konusundaki bütün mevzuatın tek bir yasa metninde toplanmasına ilişkin çalışmanın yapılarak Göç Kanunu'nun çıkarılması.
2. Dış göçlerden kaynaklı sorunların giderek büyüyeceği dikkate alınarak acilen Göç Bakanlığı'nın kurulması.
3. Göç politikasının Avrupa Birliği ile birlikte ve uyum içinde yürütülmesi için AB Göç Politikasını oluşturacak ve bu konu-

daki müzakerelere kaynak sağlayacak bir birimin acilen kurulması gerekir.

4. Göçmenlerin ülke içinde nerede ikamet ettikleri ve hangi hizmetlere ihtiyaç duyduklarının saptanması için Göçmen Takip Bürosu'nun oluşturulması.

5. Ülkemize komşu ülkelerde yaşanan ve sığınmacılar konusunun kaynağı olan çatışmaların bir an önce bitirilmesine yönelik pro-aktif bir dış politikanın yaşama geçirilmesi.

6. Dış göç ve sığınmacılardan etkilenen diğer ülkeler ve AB ile yakın işbirliğinin

geliştirilmesi ve bu konuda koordinasyon sağlayacak ve politika üretecek ortak birimlerin kurulması.

Notlar

1. Detaylı bilgi için; http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do;jsessionid=bsQ1WLGb-lQmvMDh9zYkj4wm61mymzftHTR9t-HNgpKcjqRp7vV9rJ!238607335?alt_id=1067)

2. Detaylı bilgi için; (<https://www.afad.gov.tr/TR/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=848>)